

FEDERICO FINCHELSTEIN • Faşizme Heves Etmek

FEDERICO FINCHELSTEIN Lisans derecesini Buenos Aires Üniversitesi'nden alan Federico Finchelstein, doktora derecesini 2006 yılında Cornell Üniversitesi'nden almıştır. Arjantinli tarih profesörü halen New York City'de bulunan New School for Social Research'te tarih kürsüsündedir. *Transatlantic Fascism: Ideology, Violence and the Sacred in Argentina and Italy, 1919-1945* (2010), *The Ideological Origins of the Dirty War: Fascism, Populism, and Dictatorship in Twentieth-Century Argentina* (2014), *From Fascism to Populism in History* (2017; *Faşizmden Popülizme*, İletişim Yayınları, 2019), *A Brief History of Fascist Lies* (2020; *Faşist Yalanların Kısa Tarihi*, İletişim Yayınları, 2021) ve *The Wannabe Fascists: A Guide to Understanding the Greatest Threat to Democracy* (2024; *Faşizme Heves Etmek: Demokrasiye Karşı En Büyük Tehdidi Anlamak İçin Bir Rehber*, İletişim Yayınları, 2025) önemli eserleri arasında sayılabilir.

The Wannabe Fascists.

A Guide to Understanding the Greatest Threat to Democracy

© 2024 Federico Finchelstein

Bu kitabın yayın hakları University of California Press'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 3521 • Politika Dizisi 252

ISBN-13: 978-975-05-3798-1

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDİTÖR Aybars Yanık

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Funda Dörtkaş

DİZİN Berkay Üzüm, Mehmet Atala

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FEDERICO FINCHELSTEIN

Faşizme Heves Etmek

Demokrasiye Karşı En Büyük
Tehdidi Anlamak İçin Bir Rehber

The Wannabe Fascists

*A Guide to Understanding the Greatest Threat
to Democracy*

ÇEVİREN

Zeynep Şarlak



Lauri, Lulu ve Gabi'ye...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
----------------	---

GİRİŞ

Popülizm, Nasıl Faşizm Özentiliğine Dönüşüyor?	13
---	----

1 Şiddet ve Siyasetin Militarizasyonu	37
--	----

Faşizmde şiddetin merkeziliği	40
-------------------------------------	----

Şiddet ve terör	50
-----------------------	----

Şiddetin faşist militarizasyonu	54
---------------------------------------	----

Şiddet ve yasallık	57
--------------------------	----

Faşist şiddetin yeniden biçimlendirilmesi:	
--	--

Popülizmden faşizm özentiliğine	59
---------------------------------------	----

Şiddetin üretimi	68
------------------------	----

Gerçek faşistler	81
------------------------	----

2 Faşist Yalanlar ve Propaganda	83
--	----

Yansıtımlar ve tekrarlar	85
--------------------------------	----

Büyük yalanlar	91
----------------------	----

Yalanlar ve medyanın manipülasyonu	96
--	----

Geçmişte ve günümüzde faşist şehitler	100
---	-----

Kült.....	104
Zulüm ve iç savaş yalanları.....	112
Faşist yalanlardan popülist yalanlara.....	117
Şiddet, tarih ve hafıza.....	120
Hakaret ve gerçeklik olarak Nazizm.....	125
3 Yabancı Düşmanlığı Siyaseti.....	131
Faşist benliği nefret tanımlar.....	133
Faşist ırkçılık ve yabancı düşmanlığı.....	140
İç ve dış düşmanlar.....	149
Faşist şeytanlaştırma ve beyaz yer değiştirme teorisi.....	160
Popülizmin mağduriyet iddiası.....	167
Faşizm özentiliğinin düşmanları.....	174
Halk düşmanları.....	178
4 Diktatörlük.....	189
Diktatörlük kavramının kısa tarihi.....	190
Kalıcı faşist diktatörlük.....	194
Tek adamda vücut bulan diktatörlük.....	202
Halk diktatörlüğü.....	208
Popülistler ve diktatörler.....	216
Faşist özentiler ve darbeler tarihi.....	225
Son Söz.....	237
<i>Dizin</i>	247

TEŞEKKÜR

Kasım 2021’de, Brezilya Yüksek Mahkemesi Başkanı Luis Fux tarafından düzenlenen bir panele davet edildim. Bu anlamlı etkinlik bana panelin diğer üyeleriyle fikir alışverişinde bulunma ve onlardan öğrenme fırsatı sundu. Panelde, Brezilya demokrasisini Bolsonaro’nun saldırılarından, özellikle de başarısız darbe girişiminden korumada önemli bir rol oynayan Brezilya Yüksek Mahkemesi üyesi Yargıç Alexandre de Moraes de vardı. “İfade Özgürlüğü Toplantısı: İnsan Hakları ve Demokrasiye Tehdit Olarak Dezenformasyon” başlıklı bu panelde, tarihten ders almanın günümüzdeki faşist tehlikeleri anlamak için ne kadar gerekli olduğunu paylaşma fırsatım oldu. Bu bağlamda, diğer katılımcılara, özellikle de Jean Wyllys ve Daniela Mercury’e teşekkür etmek isterim.

2022’de, ABD Kongre binasına 6 Ocak’ta gerçekleştirilen saldırıyı soruşturmak üzere kurulan Seçici Komite’deki danışman ve uzmanlardan oluşan bir ekip benimle görüştü. Bu kişilerin temel amacı, söz konusu saldırının kökenlerini ve Amerikan demokrasisi üzerindeki uzun vadeli etkilerini belirlemektir, ki bu da büyük ölçüde bu kitabın odak noktasıdır.

Daha sonra Kongre Komitesi için yazılı bir beyan vermem istendi. Faşizm uzmanı, dostum ve meslektaşım Profesör Jason Stanley'le birlikte bir rapor hazırladık. Raporun başlığı, "6 Ocak 2021 Olaylarının Demokrasi için Teşkil Ettiği Faşist Tehlike" idi. Son birkaç yıl içinde Jason'la *Project Syndicate*, *Los Angeles Times* ve *New Republic* gibi birçok gazete ve web sayfasında çok sayıda makale yayımladık. Bu işbirliğinden çok şey öğrendim, Jason'a sohbeti ve dostluğu için minnettarım.

Ayrıca sohbetleri ve işbirlikleri için meslektaşlarım ve arkadaşlarım Melissa Amezcua, Carlos de la Torre, Luis Herán Ávila, Antonio Costa Pinto, Emmanuel Guerisoli, Andrea Mammone ve Pablo Piccato'ya, ayrıca Enzo Traverso, Angelo Ventrone ve Nadia Urbinati'ye teşekkür etmek istiyorum.

Temel argümanlarımın bir kısmını Amerika Birleşik Devletleri, Meksika, Hindistan, İsrail, İspanya, İsviçre, Birleşik Krallık, Kosta Rika, Portekiz, İtalya, Brezilya ve Uruguay dahil birçok ülkedeki üniversitelerde ve enstitülerde verdiğim derslerde ve düzenlediğim atölye çalışmalarında paylaştım. Ayrıca bu argümanları *Washington Post*, *New York Times*, *Clarín* (Arjantin), *Folha de S.Paulo* (Brezilya), *Domani giornale* (İtalya), *El Faro* (El Salvador) ve *El País* (İspanya) gibi gazetelerde yayımlanan makaleler aracılığıyla kamuoyuyla da paylaştım. Özellikle Latin Amerika için mükemmel bir medya platformu olan *Latinoamérica21* ile işbirliği içinde olduğumu da belirtmek isterim.

2023 baharında, New School for Social Research'teki sevgili arkadaşım ve meslektaşım Andreas Kalyvas'la birlikte diktatörlük tarihi ve teorisi üzerine bir yüksek lisans semineri yürüttüm. Bu seminer, ondan öğrenmek ve bu konuları öğretilip tartışırken kitabın dördüncü bölümünü tamamlamak için mükemmel bir fırsat oldu. Andreas, diktatörlük

teorileri konusunda herkesten daha bilgilidir ve düşüncele-
rim büyük ölçüde onun birikiminden beslenmiştir.

Ayrıca Giulia Albanese, José Alves Neto, Andrew Arato, Luis Fernando Beneduzi, Ruth Ben-Ghiat, Mabel Berezin, Bruno Bimbi, Fabián Bosoer, Odilon Caldeira Neto, Renato Camurri, Claudia Costin, Carolyn Dean, Paula Diehl, Patrizia Dogliani, Oz Frankel, Maximiliano Fuentes Codera, Valeria Galimi, Fabio Gentile, Jerónimo Giorgi, Jacob Glick, Nicolas Goldbart, Susanne Hillman, Natalia Jacovkis, Dominick LaCapra, Simon Levis Sullam, George Lucas, Oscar Mazzoleni, Sandra McGee Deutsch, José Moya, Julia Ott, José Ragas, Raanan Rein, Sven Reichardt, Javier Rodrigo, Hector Raul Solis Gadea, Alberto Spektorowski, Alan Steinweis, Maria Bonaria Urban, Benjamin Zachariah ve Fulvia Zega'ya teşekkürlerimi sunarım.

University of California Press'teki mükemmel editörüm Kate Marshall'a minnettarım. Ayrıca yine yayınevinden Chad Attenborough'a, editörlük çalışmaları için Brian Hurley'e ve son okuma için Linda Gorman'a da teşekkür ederim.

Annem Norma ve babam Jaime'ye, kardeşlerim Diego ve Inés'e teşekkür ederim. En içten teşekkürlerimi eşim Laura ve kızlarım Gabriela ve Lucia'ya yolluyorum. Bu kitap onlara ithaf edilmiştir.

Popülizm, Nasıl Faşizm Özentiliğine Dönüşüyor?

Donald J. Trump'ın Kasım 2020'de yeniden seçilme girişiminin başarısız olmasından birkaç gün sonra *Washington Post*'ta bir köşe yazısı yazdım. Yazımda eğer mağlup başkan seçim sonuçlarını inkâr etmeye devam ederse ülkede bir darbe girişimi olabileceği uyarısında bulundum.¹ Ayrıca Trump'ın sıradan bir sağ popülistten faşist bir figüre dönüşmek üzere olduğunu ve bunun demokrasimiz için ciddi bir tehdit oluşturduğunu iddia ettim. Bazıları yorumlarımı abartılı buldular. Ancak 6 Ocak 2021'de Kongre binasının basılması tezimi doğruladı. İlk uyarım bu köşe yazısı değildi. Jair Bolsonaro 2018'de Brezilya başkanı seçilmeden önce, *Foreign Policy* dergisine yazdığım bir makalede Bolsonaro'nun taktikleriyle Nazilerinkiler arasındaki benzerlikleri ele almıştım. Bu yazılar ve diğerleri hem tarihçi hem de vatandaş olarak endişemi ortaya koyuyor: Küresel popülizm

1 Federico Finchelstein, "What the History of Coups Tells Us about Trump's Refusal to Concede", *Washington Post*, 16 Kasım 2020, <https://www.washingtonpost.com/outlook/2020/11/16/what-history-coups-tells-us-about-trumps-refusal-concede>.

faşizme evriliyor ve bu eğilim demokrasinin geleceği için büyük bir tehdit oluşturuyor.²

Bu kitabın benim için kişisel bir önemi var. Korkunç bir diktatörlüğün kurulmasından bir yıl önce Arjantin'de doğdum.³ Diğer birçok Arjantinli gibi çocukluğumun geçtiği ülkede zorla kaybedilen, toplama kamplarına istiflenen, işkence edilip uyuşturulduktan sonra askerî uçaklardan Atlantik Okyanusu'na atılan vatandaşların yaşadığı faşist insanlık suçlarıyla hâlâ yüzleşmeye çalışıyorum. Resmî veriler öldürülenlerin sayısını on bin ila on beş bin arasında veriyor. İnsan hakları örgütleriye kaybolanların sayısının otuz bin kişiye ulaştığını söylüyor. Yasadışı şekilde alıkonmuş annelerden doğan bebeklerin çalınması da yaşananlar arasında. Tarihçi olma nedenlerimden biri de güçlü ve ilerici bir sivil topluma sahip bu modern ülkede “Kirlili Savaş” diye adlandırılan olgunun ve onun faşist ideolojisinin nasıl hayata geçtiğini anlamak istememdi. 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'ne göç ettim. Faşizm burada da yazar ve vatandaş kimliğimin odak noktasını belirlemeye devam ediyor. “Faşizmin uzun gölgesi”, Arjantin ve dünya genelinde olduğu gibi ABD'de de açık ve yakın bir tehlike biçiminde varlığını sürdürüyor. Ancak bu kez yeni tür bir siyasetçi kisvesiyle ortaya çıkıyor, ben bunlara *faşist özentisi* diyorum. Bu yeni siyasi arketip, gençlik yıllarımda faşistleri ve diktatörleri gibi, demokratik kurumları yok etmeyi amaçlı-

2 Bkz. Federico Finchelstein, “Biden Called Trumpism ‘Semi-fascism’: The Term Makes Sense, Historically”, *Washington Post*, 1 Eylül 2022, <https://www.washingtonpost.com/made-by-history/2022/09/01/bidencalled-trumpism-semi-fascism-term-makes-sense-historically/> ve “Jair Bolsonaro’s Model Isn’t Berlusconi: It’s Goebbels”, *Foreign Policy*, 5 Ekim 2018, <https://foreignpolicy.com/2018/10/05/bolsonaros-model-its-goebbelsfascism-nazism-brazil-latin-america-populism-argentina-venezuela>.

3 Federico Finchelstein, “An Argentine Dictator’s Legacy”, *New York Times*, 28 Mayıs 2013, <https://www.nytimes.com/2013/05/28/opinion/global/an-argentine-dictators-legacy.html>.